

Poctivý obchodní styk

Jestliže došlo k prodlení s dokončením díla za situace, kdy dohodnutá změna smlouvy neměla mít vliv na sjednaný termín dokončení díla, nelze dovodit, že by požadavek na zaplacení ve smlouvě sjednané smluvní pokuty byl výkonem práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 1575/2015, ze dne 3.5.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce Kraj Vysočina, J., zastoupeného Mgr. P.S., advokátem, se sídlem v P., proti žalované D.I.S., spol. s r.o., se sídlem v B., zastoupené JUDr. Z.S., advokátem se sídlem v B., o zaplacení částky 11 400 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 4 Cm 127/2008, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. prosince 2014, č. j. 8 Cmo 146/2014-435, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. prosince 2014, č. j. 8 Cmo 146/2014-435, se zrušuje a věc se vrací Vrchnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Krajský soud v Brně rozhodl rozsudkem ze dne 31. října 2013, č. j. 4 Cm 127/2008-335, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 5 850 000 Kč (výrok pod bodem I), do výše 5 550 000 Kč žalobu zamítl (výrok pod bodem II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky pod body III a IV).

Soud prvního stupně zjistil, že mezi stranami byla uzavřena smlouva o dílo dne 2. 12. 2005, jejímž předmětem bylo provedení stavby II/405 v úseku Jihlava - Přiseka, zahrnující novostavbu a rekonstrukci silnice, přeložku vedení VTL, vegetační úpravy, technickou rekultivaci, novostavbu mostu v délce 140 m a napojení stávajících silnic, to vše v rozsahu projektové dokumentace (dále jen „smlouva“). Dílo mělo být ukončeno do 30. 11. 2006. K předání díla došlo 31. 7. 2007. Mezi stranami bylo nesporné, že při provádění díla došlo k prodlení v celkové délce 243 dnů proti sjednanému termínu plnění, přičemž žalobce měl za to, že z této celkové délky prodlení lze k jeho tíži přičíst nejvýše 15 dnů, proto žalobou uplatnil smluvní pokutu za celkem 228 dnů prodlení ve výši 11 400 000 Kč v souladu s čl. XI. smlouvy, v němž si strany sjednaly, že v případě nedodržení dohodnutého termínu plnění se zhotovitelka (žalovaná) zavazuje uhradit objednateli (žalobci) smluvní pokutu ve výši 50 000 Kč za každý i započatý den prodlení. Smlouva byla změněna celkem třemi písemnými dodatky. První dodatek ze dne 14. 3. 2006 se týkal pouze změny vedení stavby, ve druhém dodatku uzavřeném dne 18. 9. 2006 si strany sjednaly změnu sedmipolového mostu za přesypanou komunikaci s použitím ocelových trub (turbosider). V souvislosti s tím došlo i ke snížení ceny o cca 12 milionů Kč. V dodatku č. 3 ze dne 27. 7. 2007 si strany sjednaly navýšení ceny pro ztížení výstavby části stavby v souvislosti s nemožností vybudovat staveništní komunikaci a též z důvodu deponování vybouraného materiálu mimo skládku a následnou úpravu prostoru. V žádném dodatku nebyla sjednána změna termínu dokončení díla, přičemž ani výsledkem svědků nebylo prokázáno tvrzení žalované, že si strany dohodly posunutí konečného termínu dokončení díla. Ze zpráv o geologickém průzkumu vyplynulo, že v délce 3,7 km stavby komunikace je technicky možné vybudovat jak předpokládaný sedmipolový most, tak násyp s propustkem. Žalovaná v průběhu zhotovování stavby komunikace navrhla na základě zpracovaných posudků jako vhodnější řešení násyp s propustkem, přičemž žalovaná byla upozorněna na nutnost dodržení termínu dokončení díla do 30. 11. 2006. Stavba byla částečně financovaná z prostředků Evropské unie. Žalobce nebyl sankcionován za pozdější ukončení stavby, neboť požádal o posunutí termínu a na základě této

žádosti došlo ke změně data ukončení realizace z 10. 12. 2006 na 31. 8. 2007. Ze znaleckého posudku znaleckého ústavu Stavexis s. r. o. i znalce prof. Ing. Karla Pospíšila vyplynulo, že důvody prodlení s dokončením díla nebyly v celém rozsahu na straně žalované, ale že existují i důvody na straně žalobce. Vzhledem k tomu, že závěry znaleckého posudku zpracovaného znaleckým ústavem Stavexis s. r. o. napadly obě strany, soud nařídil nový znalecký posudek, který zpracoval prof. Ing. Karel Pospíšil. Ten ve znaleckém posudku dospěl k závěru, že prodlení z důvodu na straně žalobce činilo 141 dnů, když žalobce nezajistil obslužné komunikace, nevyřídil dočasný zábor pro provizorní komunikaci, nezajistil včasnou přeložku sdělovacích kabelů a též z důvodu kontaminovaného materiálu na stavbě a opožděného předání staveniště, kdy místo předpokládaného termínu zahájení stavby 15. 11. 2005 byla stavba zahájena 8. 12. 2005. Na rozdíl od znalce prof. Ing. Karla Pospíšila však soud dospěl k závěru, že na vrub žalobce je nutno přičíst jen 8 dnů zdržení stavby pro opožděné předání staveniště (od 2. 12. 2008, od uzavření smlouvy – do 8. 12. 2008). Ze zadávací dokumentace soud zároveň zjistil, že pokud se z důvodu na straně zadavatele zpozdí stavba o více než 14 dnů, může zhotovitel požadovat změnu lhůty k plnění tak, že termín dokončení stavby bude upraven o shodnou dobu se zpožděním. Soud prvního stupně nepřisvědčil žalované, že je třeba zohlednit též skutečnost, že došlo ke změně projektu a smlouvy tak, že místo sedmipolového mostu byl zhotovován násyp s propustkem. Skutečnost, že má být vybudován most a nikoli násyp s propustkem, vyplývala již ze zadávacího řízení. Vybudování mostu bylo sjednáno jako součást stavby ve smlouvě. Soud prvního stupně konstatoval, že ze skutkových zjištění vyplynulo, že nebylo vyloučeno most v dané oblasti postavit, i když by jeho výstavba přinejmenším přinesla zřejmě vyšší náklady a měla částečně větší negativní vliv z hlediska ochrany přírody. Soud prvního stupně však přihlédl zejména ke skutečnosti, že žalobce přistoupil na změnu zhotovení díla na základě návrhu žalované, a to, že místo mostu bude budován násyp, když byl zároveň žalobce ujistěn, že termín dokončení bude dodržen. Pokud žalobce za daných podmínek přistoupil na změnu projektu, nelze mu klást podle závěru soudu prvního stupně k tíži prodlení vzniklé s dokončením díla v souvislosti s touto změnou.

Soud prvního stupně dospěl dále k závěru, že požadovaná smluvní pokuta nebyla sjednána v nepřiměřené výši, tudíž nebyl důvod postupovat podle § 301 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“). Soud prvního stupně dovodil, že pokuta byla nástrojem nejen k zajištění splnění termínu dokončení stavby a dodržení termínů, které bylo nutno dodržet z důvodu čerpání evropských peněz, ale že je nutné vzít na zřetel i jaký předmět plnění byl pokutou zajištěn. Smluvní pokuta se v daném případě týkala zajištění dodržení termínu stavby, která měla sloužit k zajišťování potřeb občanů. Jednalo se o veřejnou komunikaci a v důsledku těchto oprav byla auta nucena jezdit objíždkami. Objízdnu trasu musely používat nejen osobní automobily, ale i autobusy, kterým v zimě činily objízdny trasy problémy. Za těchto okolností považoval soud prvního stupně sjednanou smluvní pokutu ve výši 50 000 Kč denně za přiměřeně vysokou. Soud uzavřel, že se v žádném případě nejedná o ujednání v rozporu s dobrými mravy a neshledal ani jiné důvody pro snížení této pokuty.

Rozsudek soudu prvního stupně napadl odvoláním jak žalobce, tak žalovaná.

Vrchní soud v Olomouci rozhodl o odvoláních rozsudkem ze dne 10. prosince 2014, č. j. 8 Cmo 146/2014-435, tak, že rozsudek soudu prvního stupně v části napadené odvoláním žalované, tj. ve výroku I., se mění tak, že se žaloba zamítá (výrok pod bodem I), v části napadené odvoláním žalobce, tj. ve výroku II., a rovněž ve výroku IV., rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok pod bodem II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky pod body III, IV a V).

Odvolací soud po zopakování rozhodujících důkazů a doplnění dokazování po poučení účastníků, že věc může být posouzena podle § 265 obch. zák., přezkoumal napadené rozhodnutí z hlediska ustanovení § 265 obch. zák. a dospěl k závěru, že žalobou uplatněný nárok je nutno posoudit jako výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku.

Odvolací soud nejprve konstatoval, že k prodlení se zhotovením díla nepochybně došlo a že samotný nárok uplatňovaný žalobcem v tomto řízení nelze považovat za neoprávněný, jestliže smluvní pokuta za prodlení se zhotovením díla byla platně sjednána ve smlouvě o dílo. Neshledal jako důvodnou námitku žalované, že ujednání o smluvní pokutě je neplatné. Shodně se soudem prvního stupně rovněž dovodil, že výši smluvní pokuty nelze považovat za nepřiměřenou. Odvolací soud však dospěl k závěru, že výkon práva žalobce na zaplacení smluvní pokuty je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku ve smyslu § 265 obch. zák. Uvedený závěr dovodil ze skutkových zjištění, z nichž dovodil, že budování násypu bylo možno zahájit teprve tři čtvrtě roku po zahájení prací na díle, ač podle harmonogramu prací zpracovaného žalovanou měly být práce na mostě zahájeny ihned po převzetí staveniště, žalobce před uzavřením smlouvy o dílo nezajistil kompletní provedení geologického průzkumu, opozdil se s předáním staveniště žalované a v průběhu zhotovování díla se bránil návrhům žalované na změnu smlouvy o dílo, pokud jde o vybudování mostu. Žalobce rovněž dostatečně nezajistil průběh provádění díla organizačně. Prodlení s dokončením díla odvolací soud přičítal výhradně žalobci. Přihlédl rovněž k tomu, že dílo bylo zhotoveno natolik včas, že se prodlení neprojevilo na možnosti čerpat prostředky z Evropské unie a žalobce změnou způsobu provedení díla ušetřil cca 11,5 milionu Kč. Vzal též v úvahu, že žalobce v době po předání a převzetí díla nejprve projevil ochotu respektovat závěry znaleckého posudku, který za tím účelem dají účastníci zpracovat, po jeho vyhotovení však odmítl jeho závěry akceptovat a věc řešil podáním žaloby. Odvolací soud vzal dále v úvahu zjištění, že žalobce změnil podmínky pro zhotovení díla nestandardně v době mezi vydáním územního rozhodnutí a vydáním stavebního povolení. Za nestandardní považoval odvolací soud rovněž skutečnost, že žalobce, který zajišťoval zpracování projektové dokumentace, dal zhotovit pouze předběžný geologický průzkum místa, kde měl být zhotoven most. Nechala-li žalovaná následně na jaře roku 2006 provést geologický průzkum a na závěry tohoto průzkumu reagovala požadavkem na zhotovení násypu s propustkem místo mostu, žalobce její návrh nejprve odmítal a ke změně smlouvy došlo až téměř půl roku poté, co žalovaná námitky s návrhem změny smlouvy uplatnila. Odvolací soud uzavřel, že byt žalobci s ohledem na obsah smlouvy o dílo a zjištěné prodlení žalované se zhotovením díla svědčilo subjektivní právo požadovat po žalované zaplacení smluvní pokuty a výše smluvní pokuty není nepřiměřená, je namístě dovodit, že výkon práva žalobce není v souladu se zásadami poctivého obchodního styku, a proto vyhovující výrok soudu prvního stupně změnil tak, že i co do zbylé části žalobu zamítl.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním. Přípustnost podaného dovolání dovozuje z ustanovení § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, případně měly být posouzeny jinak. Za klíčovou hmotněprávní otázku v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou dovolatel považuje zejména otázku, zda je v rozporu s poctivým obchodním stykem ve smyslu § 265 obch. zák. požadavek žalobce (jako objednatel) na zaplacení smluvní pokuty za prodlení s dokončením díla v případě, že objednatel otálel se změnou smlouvy o dílo, avšak zhotovitel poté se změnou smlouvy souhlasil, aniž požadoval změnu sjednané doby plnění. Za další otázku v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou dovolatel považuje, zda soud může aplikovat § 265 obch. zák. pouze k námitce účastníka. Žalobce má dále za to, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebylo řešeno určení rozsahu poučení účastníka o možnosti změny právní kvalifikace, resp. zda je možné, aby odvolací soud pouze upozornil na možnost jiné právní kvalifikace, aniž by bylo zřejmé, ve kterém z řetězu právních jednání, rozhodnutí a úkonů učiněných v rámci realizace stavby a následných jednáních je takové jednání spatřováno, a ke kterému z účastníků se má vztahovat. Podle dovolatele obecné poučení o možnosti změny právní kvalifikace mělo v dané věci za následek, že žádný z účastníků se nemohl adekvátně soustředit na doplnění tvrzení a navržené důkazů ke skutečnostem, které odvolací soud považoval za klíčové pro jeho změněný právní názor oproti dosavadnímu právnímu názoru, k němuž směřovalo zatím dokazování. Dovolatel považuje za nepřipustné, aby odvolací soud následně vzniklý prostor ve skutkových zjištěních vyplnil vlastními úvahami ohledně újmy, která měla podle názoru soudu žalobci

nevzniknout. Pokud odvolací soud založil svůj závěr na konstatování údajných úspor žalobce a na nových závěrech, že zpoždění předání staveniště o několik dnů oproti sjednanému termínu mělo znemožnit provedení geologického průzkumu, odvolací soud tím opřel své rozhodnutí o nové skutkové i právní závěry, které nově považoval za klíčové a které soudem prvního stupně nebyly vůbec projednávány. Odvolací soud tak suploval postup účastníků ohledně tvrzení a podávání návrhů na dokazování, což mělo za následek překvapivost rozhodnutí odvolacího soudu. Dovolatel má za to, že není v rozporu s poctivým obchodním stykem uplatnění smluvní pokuty za nesplnění povinnosti, k níž se žalovaná dobrovolně zavázala, a za okolností, které jí byly nepochybně známy. Podle dovolatele odvolací soud při svém právní posouzení zcela pominul skutečnost, že údajně nestandardní změna zadávací dokumentace a rozsahu stavby byla provedena před uzavřením smlouvy o dílo, stejně jako již tehdy vzniklo zpoždění proti původně uvažovanému termínu předání díla v zadávací dokumentaci. Žalobce upozorňuje, že s žalovanou uzavřel smlouvu o dílo obsahující v daném úseku zhotovení mostu, nikoli násypu s propustkem. Dokončení díla v řádném termínu pak žalovaná žalobci opakovaně přislíbila a žalobce jej opakovaně vyžadoval. Žalobce poukazuje zejména na to, že změna rozsahu díla provedená dodatkem (nahrazení mostu násypem s propustkem) se nedotýkala ujednání o dohodnutém termínu plnění. Podle dovolatele odvolací soud též nesprávně posoudil míru odbornosti určitých otázek i rozsah své pravomoci tyto odborné otázky posoudit. Příkladem uvádí údajné obohacení žalobce v důsledku snížení ceny díla, ačkoli nebylo zjišťováno, jakou hodnotu by mělo dílo v podobě zahrnující stavbu mostu a násypu s propustkem, ani to, jaké by byly náklady žalované a její zisk v případě realizace těchto variant. Obdobně posoudil odvolací soud sám a bez jakýchkoli podkladů i otázku újmy, která odkladem dokončení stavby údajně neměla žalobci vzniknout, aniž by vzal v úvahu zvýšené náklady na dozor, náklady a pracnost v souvislosti s odvrácením nebezpečí narušení financování z fondů EU, náklady na dopravní opatření zajišťované žalobcem namísto nedokončené stavby a i prostou nemožnost užívat takto nákladnou stavbu po řadu měsíců, a plnit tak úkoly na úseku dopravy, ačkoli s užíváním této stavby bylo z hlediska organizace dopravy žalobce počítáno, a to především se zprovozněním na zimní období. Dovolatel rovněž zdůraznil, že žalovaná nikdy nevznesla námitku rozporu konkrétního jednání žalobce se zásadami poctivého obchodního styku ve smyslu § 265 obch. zák., a proto podle jeho názoru není možné ustanovení § 265 obch. zák. aplikovat.

Závěrem žalobce namítá nesprávné právní posouzení nároku na náhradu nákladů řízení. Podle dovolatele nelze v tomto řízení položit rovnítko mezi souhrnem provedených úkonů a náklady, které by byly náklady účelně vynaloženými. Samotná výše nákladů byla navíc ovlivněna i postupem soudu prvního stupně, který podle dovolatele nařídil nepřiměřený počet jednání, která si vyžádala i další vyjádření, a to za situace, kdy již z obsahu žaloby byly zjistitelné obrysy skutkového stavu. Dovolatel se domnívá, že soud by měl v daném případě využít ustanovení § 150 o. s. ř. a nepřiznat nárok na náhradu nákladů řízení žádnému z účastníků.

Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud, jako soud dovolací, postupoval v dovolacím řízení a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. 12. 2013 (článek II., bod 2. zákona č. [293/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) oprávněným subjektem, který je řádně zastoupen advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), posuzoval přípustnost podaného dovolání. Dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, jelikož v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud řešena otázka, zda je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku ve smyslu § 265 obch. zák. požadavek objednatele na zaplacení smluvní pokuty za prodlení s dokončením díla v případě, že se strany dohodly na změně předmětu smlouvy, nikoliv však na změně

času plnění. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že odvolací soud nesprávně aplikoval ustanovení § 265 obch. zák. a přijal nesprávný závěr, že uplatnění práva žalobce na zaplacení smluvní pokuty za prodlení s dokončením díla je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku ve smyslu § 265 obch. zák., jestliže se smluvní strany dohodly na změně smlouvy, kdy vzájemně akceptovaly alternativní řešení, že namísto stavby mostu bude zhotoven násyp s propustkem, a dohodly se, že tato změna nebude mít vliv na prodloužení termínu dokončení díla. Fakt, že žalobce jako investor otálel s přistoupením na změnu smlouvy, která by umožnila namísto mostu postavit násyp s propustkem, není rozhodný, jelikož jak bylo v řízení prokázáno, na místě bylo možné postavit jak most, tak násyp. Jestliže tedy došlo k prodlení s dokončením díla za situace, kdy dohodnutá změna smlouvy neměla mít vliv na sjednaný termín dokončení díla, nelze dovodit, že by požadavek na zaplacení ve smlouvě sjednané smluvní pokuty byl výkonem práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Nebylo tedy namístě aplikovat ustanovení § 265 obch. zák. s tím, že výkon práva - požadovat zaplacení sjednané smluvní pokuty - nepožívá právní ochrany. Bylo totiž na smluvních stranách, aby případné dopady změny řešení - stavby násypu namísto mostu - upravily písemným dodatkem ke smlouvě, v němž by dohodly i změnu termínu dokončení díla. Pokud se tak nestalo, nelze tuto skutečnost považovat za důvod pro nepřiznání smluvní pokuty pro rozpor s poctivým obchodním stykem. Právo objednatele na zaplacení smluvní pokuty za prodlení zhotovitele s provedením díla v případě, že se strany dohodly na změně předmětu díla, nikoliv však na změně času plnění, není v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku, a to ani za situace, kdy objednatel otálel se změnou smlouvy.

Úvaha odvolacího soudu, že se prodlení s dokončením díla neprojevovalo na možnosti čerpat prostředky z Evropské unie, nemá na případný nárok na smluvní pokutu, jako na sankční nástroj plnění sjednaných povinností mezi žalobcem a žalovanou žádný vliv, neboť tato skutečnost je pouze otázkou řešení vztahu mezi žalobcem a poskytovatelem dotace. Je namístě rovněž dodat, že vymáhat své právo soudně v případě, že strana nesouhlasí se smírným řešením sporu, není jednáním, které by bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Namítá-li dovolatel, že aplikace ustanovení § 265 obch. zák. soudem není vázána na návrh účastníka, nelze odvolacímu soudu v tomto směru ničeho vytýkat.

Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dospěl k závěru, že důvody, které odvolací soud uvedl pro postup podle § 265 obch. zák., neodůvodňují použití tak výjimečného postupu, jakým je nepřiznání práva na přiměřenou smluvní pokutu z důvodu rozporu s poctivým obchodním stykem.

Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem byl tedy uplatněn důvodně, proto Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil zpět tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.). S ohledem na vrácení věci zpět k dalšímu řízení se Nejvyšší soud již nezabýval námitkami dovolatele směřujícími do procesního postupu soudu.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)